

opinie & analyse

WIM VAN LANCKER ziet in het Vlaamse regeerakkoord vooral maatregelen die de strijd tegen armoede moeilijker maken.

Een armoedig akkoord

WIM VAN LANCKER

Wie? Doceert vooral in de opleiding sociaal werk en sociaal beleid, Centrum voor Sociologisch Onderzoek (KU Leuven).

Wat? De beleidsinstrumenten die nodig zijn voor een goed inkomen en een goede woning, moeten effectiever worden ingezet: daar zegt het regeerakkoord te weinig over.

De Zweden van de nieuwe Vlaamse regering zijn grote fan van Abba. Alles behalve beter armoedebeleid. In het Vlaamse regeerakkoord staan nauwelijks concrete maatregelen die de armoede kunnen doen dalen.

Eerst even dit. Armoede is in de eerste plaats een gebrek aan geld, en dat heeft gevolgen voor iemands levenskansen op het vlak van werk, onderwijs, huisvesting, gezondheid, netwerk en mobiliteit. Armoede bestrijden betekent dat de laagste inkomens omhoog moeten, zodat de levensomstandigheden van die mensen beter en stabiel worden. Die stabiliteit is een voorwaarde om kansen te kunnen grijpen. Als er schimmel op de muren staat, en je leeft van rekening tot rekening, dan heeft dat een grote impact op je gezondheid en dus ook op je kans op werk. Om nog maar te zwijgen over de impact van financiële stress op kinderen en hun schoolprestaties.

Een belangrijke pijler van het armoedebeleid is dus structureel: de beleidsinstrumenten die nodig zijn voor een behoorlijk inkomen en een behoorlijke woning moeten effectiever worden ingezet. Wat zegt het regeerakkoord daarover? Te weinig.

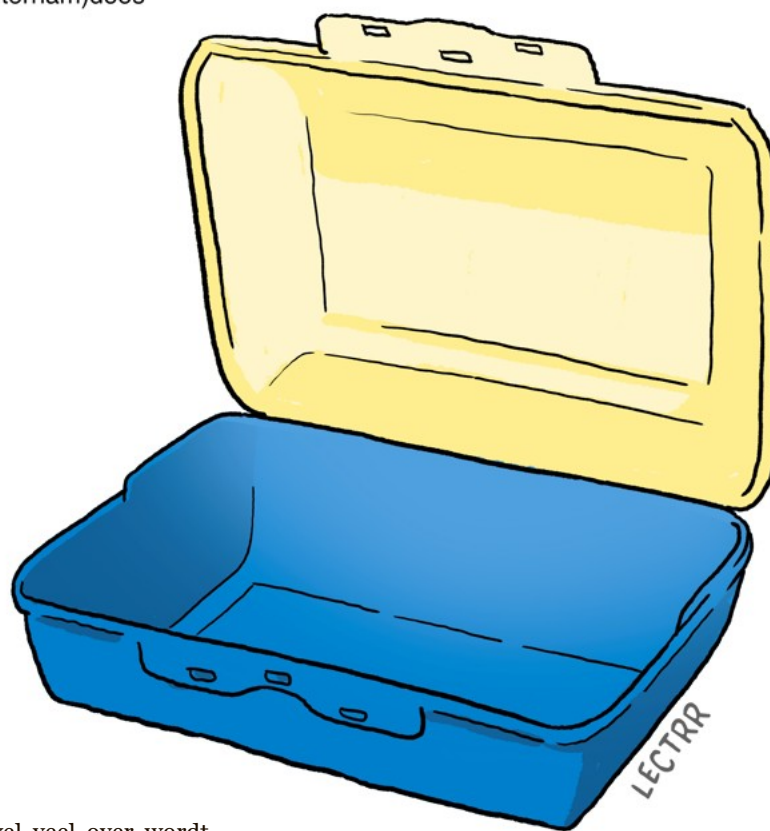
Als de köttbullar mislukken

In Vlaanderen zijn er veel minder sociale huurwoningen dan elders. Tegelijkertijd nemen de kosten op de private huurmarkt hand over hand toe, vaak voor huisvesting van slechte kwaliteit. Meer dan 150.000 mensen staan op de wachtlijst. Voor wie armoedebestrijding serieus neemt, liggen de kansen voor het grijpen. Maar in het regeerakkoord worden geen doelstellingen geformuleerd om het aanbod sociale woningen fors uit te breiden. De regering zou dat kunnen doen met de middelen die gingen naar de woonbonus, want die (hoera, eindelijk!) wordt uitgefaseerd. Maar daarover geen woord. Een huursubsidie naar Nederlands model zou een onmiddellijke impact hebben op het armoederisico. Daarover geen woord.

Ook over het Groeipakket, de Vlaamse kinderbijslag, blijft het stil. Als het al gaat om concrete maatregelen om armoede te bestrijden, dan gaan die over de organisatie en het beheer van de kinderbijslag, maar niet over hoe we de middelen doelmatiger inzetten.

Årmødebüleid

Lege (boterham)doos

Waar wel veel over wordt geschreven, is het activeringsbeleid. De relatie tussen werk en armoede is niet zo eenvoudig: een stijging van de tewerkstelling betekent niet automatisch dat de armoede daalt. Vooral mensen die in gezinnen wonen waar niemand werkt, moeten aan de slag gaan.

Het is alsof je nieuwkomers een Ikea-bed in elkaar laat zetten zonder handleiding en met een schroef te kort, en ze daarna straft wanneer ze erdoor zakken

Daarvoor rekent de Vlaamse regering op de 'jobbonus'. Een klassiek Belgisch recept. Boven op de bestaande lineaire lastenverlagingen, doelgroepkortingen allerhande, de sociale werkbonus en de fiscale werkbonus, komt er dus nog maar eens een verlaging van de lasten voor lage lonen. *Pour la petite histoire*: in 2011 werd de 'jobkorting' afgeschaft. Bevoegd minister Philippe Muyters (N-VA) liet weten 'dat ze niet werkte'. Als de köttbullar blijven mislukken, terwijl je netjes het recept hebt gevolgd, wordt het tijd om een ander kookboek te gebruiken.

Water naar de zee

In de kinderopvang wil de regering absolute voorrang geven aan kinderen van werkende ouders. Maar: dat is vandaag al zo. Wie kinderopvang wil gebruiken om armoede te bestrijden, zal ook moeten investeren in plaatsen voor de mensen die nog niet werken. Daarover blijft het stil.

Het lokale niveau heeft heel wat mogelijkheden om mensen die ver van de

arbeidsmarkt staan, te begeleiden. Daar heb je geen verplichte gemeenschapsdienst voor nodig. Via de sociale economie in het algemeen en maatwerkbedrijven in het bijzonder kunnen mensen zinvolle arbeid verrichten voor een correct statuut dat ook enige stabiliteit biedt. Alleen: slechts een fractie van de mensen die in aanmerking komen voor maatwerk, vinden er ook een plaats. In het regeerakkoord staat dan wel dat er bijkomende plaatsen gerealiseerd zullen worden in de sociale economie, maar zonder doelstelling of budget.

De regering wil de toegang tot sociale rechten beperken voor nieuwkomers. Dat kan de strijd tegen armoede nog moeilijker maken. Vlaanderen scoort slecht wanneer het gaat om integratie van nieuwkomers in de arbeidsmarkt en in het onderwijs, met hoge armoederisico's tot gevolg. En dat ligt niet aan het profiel van die mensen. Het is cruciaal om nieuwkomers te ondersteunen en te begeleiden om ze te activeren, in plaats van de drempels tot integratie en de arbeidsmarkt te vergroten. Om in de Zweedse sfeer te blijven: het is alsof je nieuwkomers een Ikea-bed in elkaar laat zetten zonder handleiding en met een schroef te kort, om ze daarna te straffen wanneer ze erdoor zakken.

Laat ik eindigen met een positieve noot. Het regeerakkoord besteedt veel aandacht aan gezinscoaches en brugfiguren om armoede op het lokale niveau vroeg op te sporen en gezinnen te begeleiden. Dat is een goed principe. Maar als een gezin na vier jaar begeleiding op een wachtlijst voor een sociale woning moet gaan staan, dan draag je water naar de zee.

De regering wil een armoedebeleid voeren op basis van 'wat aantoonbaar werkt'. Het is nog niet te laat om dat in de praktijk te brengen.

KORT & BONDIG

LAGE OPKOMST = ONGELIJKE OPKOMST

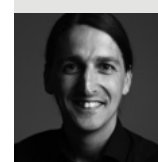
De afschaffing van de opkomstplicht bij lokale verkiezingen is een opmerkelijke maatregel in het regeerakkoord. Je kunt je afvragen welke partij hier electoraal voordeel bij heeft, maar zulke hervormingen baseer je het best niet op strategische, maar op principiële gronden. Vooral Open VLD heeft ideologische bezwaren tegen de plicht. Politicoloog Bart Maddens noemt de afschaffing ervan 'een overwinning voor de democratie' (*DS 2 oktober*): 'De opkomstplicht is een zinloze vrijheidsberoving. Je ontnemt de burgers het recht om niet te gaan stemmen zonder dat dit een aantoonbaar nut heeft.' Maddens gaat drie keer de mist in.

Ten eerste is er de 'vrijheidsberoving'. De opkomstplicht biedt burgers de keuze om voor het even welke partij of zelfs blanco of ongeldig te stemmen. Thuisblijvers worden zelden vervolgd en kunnen geldige redenen geven (zoals ziekte of gewetensbezwaren). Qua vrijheidsberoving valt het wel mee, zeker in vergelijking met allerlei andere verplichtingen in onze democratie, waar deze regering er trouwens nog enkele aan toevoegt (zoals de gemeenschapsdienst voor langdurig werklozen en strengere inburgeringsregels voor nieuwkomers).

In een democratie, waar voor en door het volk geregeerd wordt, is elke stem belangrijk. De kern van een representatieve democratie is dat het volk zijn mening geeft en de politiek hier gevolg aan geeft. Hoe minder mensen gaan stemmen, en dat zal onvermijdelijk gebeuren, hoe groter de groep die niet langer gehoord wordt. Denk aan de Europese verkiezingen of de VS, waar vaak slechts de helft gaat stemmen. Een lage opkomst vormt een nederlaag voor de democratie, geen overwinning.

Ten derde zou de opkomstplicht 'geen aantoonbaar nut' hebben. Nochtans vergroot ze de representativiteit en legitimiteit van ons bestel. Door de zeer hoge opkomst in België worden alle lagen van de bevolking politiek vertegenwoordigd. Onderzoek toont aan dat bij een lagere opkomst vooral groepen met minder scholing en inkomen thuisblijven. Een lage opkomst is altijd een ongelijke opkomst, wat zowel democratisch als sociaal problematisch is.

Maar zullen niet vooral de ongeïnfomeerde burgers thuis blijven? In een democratie doet iedere mening ertoe, ook van wie geen politiek expert is. Politici moeten luisteren naar elke stem, ook als ze die niet graag horen. Misschien was de verkiezingsuitslag pijnlijk voor deze coalitie van verliezers (voor mezelf trouwens ook), maar het feit dat negen op de tien Belgen gingen stemmen, kun je bezwaarlijk ondemocratisch noemen. Je mag hopen dat politici erin slagen de protest- en foertstemmen terug te dringen. Maar dan met goed beleid.

BART ENGELEN
Filosoof, verbonden aan het Tilburg Center for Moral Philosophy, Epistemology and Philosophy of Science.